

DAFTAR PUSTAKA

Laporan

A. Hoogerwerf “*Javaanse neushoorns in het natuurpark Oedjong-Koelon (West Java)*” 1939.

Aanteekeningen Gehouden op Eene Reize Over Een Gedeelte van Het Eiland Java Lewie Gadja in de Preanger Regentschappen, 3 Mei 1855.

C. Hazenwikel. “A rhino-hunt in Sumatra”. *Java Gazete*.

C.C. W. Mandt. (Officer van Gezonheid 2 Klasse) “*Doodelijke Gevolgen van een Slanggebet*” 1880.

J. J. Meijer “*tjarita ki asdoera, het verhall ki asdoera. tekst, vertailing en aanteekeningen en opmerking over de speektall in zuid Banten*” 1882.

K.W. Dammerman, *Fourth Pasific Science Pasific Congresst Java 1929: Preservation of Wild Life and Nature Reserves in the Nederland Indies*.

Kal. H. T., “Het schiereiland Djoengkoelon”., *Tijdschrift Binnenlands Bestuur*.

koninklijk instituut voor de taal, kand en volkenkunde van Nederland Indie “*bijrade tot de taal, land en volkenkunde*”, (Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1915),

Louis von Ende “*Die Baduwis auf Java*” 1883.

S. Lefman, “Jaarverslag over 1930”, *Verslag van de Nederlandsch Indische Vereeniging tot Natuurbescherming*,

van Hoevell “*Uit het Indische leven*” 1880.

Koran dan Majalah:

Bataviaasch Nieuwsblad, 18 November 1927.

Bataviaasch Nieuwsblad, 25 November 1928.

Bataviaasch nieuwsblad, 20 Januari 1938.

Bataviaasch Nieuwsblad (Avondblad), 15 June 1938.

Bataviaasch nieuwsblad., 26 Juni 1938.

Bataviaasch nieuwsblad, 19 Agustus 1938.

Bataviaasch Nieuwsblad (Avondblad), Woensdag 15 June 1938., No. 53.

De Locomotief, 18 November 1917.

De Sumatera Post, 8 April 1928

De Sumatera Post, No.83, 8 April 1933.

De Locomotief, 4 Desember 1936.

Harpers New Montly Magazines,

Het Nieuws van Den Dag, 13 Oktober 1917.

Het Nieuws van Den Dag, 13 Januari 1928.

Het Nieuws van den dag voor Nederlandsch Indie., 9 July 1933.

Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch Indië, 23 february 1937.

Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch Indië, 13 September 1937.

Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch Indië., 14 September 1937

Java Bode, 23 Marrrt 1853.

Java Bode, 9 September 1928.

Javashce Courant, 1851.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939
NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.
Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

Javashce Courant, 5 Juli 1853

Javaasche Courant, 28 November 1856.

Majalah Suara Alam Gema Lingkungan., (1985).

Nature Magazine, 23 Maret 1938

Nederlandsche staatscourant, 13 September 1855.

Nieuw Nederlandsch Magazijn

Nieuwe Rotterdamsche courant, 12 November 1856.

Reynold Miscellany, 28 May 1855.

Overijsselche Courant, 7 Mei 1853.

Overijsselche Courant, No.138, November 1856.

The Gentleman Newspaper., 13 February 1932

The Gentleman Newspaper., 13 February 1932.

The Gentleman Newspaper., 13 March 1933

The Straits Times., 4 March 1930.

The Times (London), 1926.

The Times (London), 1927.

Buku, Makalah, dan Tulisan Ilmiah:

Von Koelikker, Albert. 1911. *Pamphlets on Biography (Kofoid Collection)*” Wurdzburg: A Stubers Verlag Curt Kartbitz.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939
NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.
Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

Anonymous. 1914. "Een Verwaarloosd Volksbelang"., *teysmannia*, No. 199.

Anonymous. 1812. *Sketches, civil and military, of the island of Java and its immediate dependences: comprising interesting details of Batavia, and authentic particulars of the celebrated poison-tree*. London: J.J. Stockdale.

Appelman, F.J. 1930. "Wildbescherming"., *Tectona*. Vol. 23.

Appelman, F.J. 1938. "Ein Wort uber Ceratotherium simum cottoni"., *Zoologische Garten.*, Vol. 24., No.3.

Banks, E. (1949). "A Popular Account of the Mamals Borneo" *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic.*, Vol. IX No. 4.

Barbour, Thomas. (1932). "The Lesser One-Horned Rhinoceros"., *Journal of Mamalogy.*, Vol .13., No. 2.

Barow, Colin. (1985). "Indonesia and Malayan Agricultural Development 1870-1940" *Bulletin of Economic Indonesia Studies*, Vol. XXI, No. 1.

Berger, Katherine .(1934). "Science in Field and Laboratory", *Natural History.*, Vol. XXXIV., No. I.

Birket, H. Smith. (1929). "Kubu-Stammen I Syd-Sumatera"., *Geografik Tidsskrift.*, Vol. 25.

Bok, E.J. (1940). *Bijdrage tot de kennis der raseigenschappen van het Javaansche volk*. Utrecht: Oosthoek.

Bonavia, E. (1895). *Studies in the Evolution of Animals*. London: Constable.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

Bontius, Jacob. (1659). “Historia Naturalis & Medicae Indiae Orientalis Libri sex”, *Opuscula Selecta Neerlandicorum de Arte Medica.*, Vol.10. No.5.

Bontius, Jacob. (1629). *Oost- en West-Indische warande: vervattende aldaar de leef- en genees-konst. Met een verhaal van de speceryen, boom- en aard-gewassen, dieren &c in Oost- en West Indien voorvallende.* Amsterdam: Jan Te Hoorn.

Bontius James, 1838. *An Account of the Diseases, Natural History, and medicines of the East Indies. Translated from the Latin of James Bontius, to Which Are Added Annotations by a Physician.* London: T. Noteman.

Boomgaard, Peter. (1999). “Oriental Naturel, its Friends and its Enemies Conservation and Nature in Late-Colonial Indonesia, 1889-1949”, *Environment and History*, Vol. 5 No.3.

Boorsma, W.G. (1915). *Teysmania, Het Auteursrecht is Verzekerd Overeenkomstig de Wet Statsblad Ned-Ind. 1881 No.199.* Batavia: G. Kolf & Co.

Boosma W.G, S. H, Koeder. (1914). “Een Ned-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming”, *Teysmannia.*, Vol. 24. No. 3.

Boulengel, E.G. 1937. *World Natural History.* London: B.T. Batsford LTD.

Breman, Jan. (2020). “Colonialism and Its Racial Imprint”, *Journal of Social Issues in Southeast Asia*, Vol. 35 No.3.

Brown Collin. 2003. *A Short History of Indonesia the Unlikely Nation.* Australia: Allen & Unwin.

Buddingh D.S.A. 1859. *Neerlandsch-Oost-Indie: reizen over Java, gedaan gedurende het tijdvak van 1852-1857.* Rotterdam: M. Wijt & Zonen.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

- Buennemeyer, H.A.B. (1931). “Reizen in het bergland van Midden-Sumatra, II Over de dwarsketen van den Barisan, uitgaande van de Koerintji-Vallei”, *Tropische Natuur*. Vol. 10 No. 3.
- Buyts, M. 1900. *in het hart de Preanger*. Leiden: S.C.van Doesburg.
- Byerlee, Derek. (2014). “The Fall and Rise Again of Plantation in Tropical Asia: History Repeated?” *Land*, Vol. 3.
- C. A, Backer. (1917). S. Lefmans, “De patoeha en zijn omgeving” *De Tropische Natuur*, Vol. 6, No. IV.
- C.W, Loch. (1937). “Rhinoceros sondaicus: The Javan or lesser one-horned rhinoceros and its geographical distribution”, *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society*, Vol. 15 No. 2.
- Cartmill, Matt. 1993. *A View to a Death in the Morning: Hunting and Nature Through History*. London: Harvard University Press.
- Christian, Johan Hoofman. 1931. *Reise Nach dem Kaplande nach Mauritius und Java 1671-1676*. Haag: Martinus Nijhoff.
- Cole, F.J. 1953. *The History of Albercht Duhrer Rhinoceros in Zoological Literature*. Oxford: Oxford University Press.
- Cordon, Alec. (1986). “Colonial Mode of Production and Indonesia Revolution” *Economic and Political Review*, Vol. 21 No. 2.
- Dammerman, K.W. (1937). “Over record-jachtproeven in het Zoologisch Museum te Buitenzorg”, *Tropische Natuur*., Vol. 26. No. 6.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939
NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.
Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

Darling, Fraser F. (1964). "Conservation and Ecological Theory", *Journal of Animal Ecology.*,
Vol. 33 No. 2.

De Bruyn, Kops G.F. 1931. *Overzicht van Zuid-Sumatra*. Amsterdam: Uitgave van Instituut.

De Voz, Anton & Hoogerwerf. (1950). "Java's One-Horned Rhino" *Nature Magazine.*, Vol.43.
No. 6.

De Wilde, A. 1830. *De Preanger Regentschappen op Java gelege*. Amsterdam: M. Westerman.

Desmarest, A.G. 1820. *Mammalogie, ou description des especes des Mammiferes*. A Paris:
Impremieum Libraire.

E.J, Book. 1940. *Bijdrage tot de kennis der raseigenschappen van het Javaansche volk*. Utrecht:
Oosthoek.

Edward, Blyth. (1962). Memoir on the Living Asiatic of Rhinoceros. *Journal of the Asiatic
Society* Vol. 31 No. 2.

Ellis, Richard. 2013. *Tiger Bone and Rhino Horn: The Destruction of Wildlife for Chinese
Traditional Medicine*. Washington: Island Press.

Endert, F. H. (1935). "Jaarverslag over 1933", *Verslag van de Nederlandsch Indische
Vereeniging tot Natuurbescherming.*, Vol. 7. No. 12.

F, Harmer. (1928). "Exhibition of a specimen of Rhinoceros sondaicus", *Proceedings of the
Zoological Society of London.*, Vol. 10. No. 3.

Faye, Blake Sidney. 1964. *Geographical guide to floras of the world; an annotated list with
special reference to useful plants and common plant names*. New York: Hafner
Publishing Company.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939
NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.
Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

Franck, P.F. Rhinoceros sondaicus in West-Java. *Tropische Natuur*. Vol. 23.

Frank, P.F. (1935). “Javas edelstes Wild: Jagd auf Nashorn”., *Deutsches Jahrbuch fur Niederlandisch-Indien*”, Vol. 6. No. 1.

George Henry Hamilton. 1947. *Mamals of Eastern Asia*. New York: The Macmilan Company.

George, Winson Earl. 1853. *He native races of the Indian Archipelago: Papuans*. London: Hippolyte Bailliere.

Gerstaecker, F. 1854. *Narrative of a Journey Round the World*. New York: Harpers and Brother Publisher.

Grof, Andrasz Mano. 1854. *Utazas Kelet-Indiakon. Ceylon, Java, Khina, Benga*. Szechenyi Sigmond: Pesten.

Grove, Richard. 1995. *Green Imperialism Colonial Expansionl, Tropical Island Edens and the Origins of Enviromentalism*. Australia: Cambridge University Press.

H.J.W.I, Keidel. (1956). “Rhinoceros sondaicus een gastheer van Amblyomma crenatum op Java ”., *Hemera Zoa.*, Vol. 63. No. 9.

Haryanto, R. Putro. 1997. *Heterogenitas Habitat Badak Jawa (Rhinoceros Sondanicus Desm.1822) di Taman Nasional Ujung Kulon*. Bogor: Media Konservasi Indonesia.

Hazenwinkel, C. (1933). “Rhinoceros in Zuid Sumatera” *Tropische Natuur.*, Vol. 22. No. 6.

Heller, Natasha. (2011).“Why Has the Rhinoceros Come from the West? An Excursus into the Religious, Literary, and Environmental History of the Tang Dynasty”, *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 131 No. 3.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

Henry, David. 1774. *The Voyage of Captain Shevlock Around the World*. London: Printed for F.

Newberry, the Corner of St. Paul, Church Yard.

Holgate, Martin. 2010. "A History of Conservation" *History and Philosophy of Science and Technology*, Vol. II. No.6.

Hoogerwerf, A. (1939). "Wildreservaat Oedjong Koelon: de wildstand in Java's schoonste natuurpark"., *Verslag van de Nederlandsch Indische Vereeniging tot Natuurbescherming.*, Vol. 11.

Hoogerwerf, A. (1948). "Enkele waarnemingen in het natuurmonument Oedjoengkoelon in de bezettingstijd"., *Tectona.*, Vol. 38. No. 4.

Hoogerwerf, A. (1950). "Nature Protection in Indonesia"., *Oryx.*, Vol. 2., No. 4.

Hoogerwerf, A. (1950). "On the Ornithology of the Rhino Sanctuary Ujung Kulon in West Java Indonesia" *Natural History Bulletin of the Siam Society*, Vol 23 No.2.

Hoogerwerf A, van Stennis C.G.J. (1936). "Berichtgeving omtrent natuur-bescherming in 1935" *Verslag van de Nederlandsch Indische Vereeniging tot Natuurbescherming.*, Vol. 10.

Hoogerwerf, A. (1936). "Rapport van een bezoek aan het natuurmonument Oedjoengkoelon"., *Verslag van de Nederlandsch Indische Vereeniging tot Natuurbescherming.*, Vol. 10. No. 6.

Hoogerwerf, A (1938). "Among rhino and Javanese wild ox (banteng) in the Oedjoeng Koelon Game Reserve", *Nature Protection in the Netherlands Indies.*, Vol. 6. No. 1.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

Hoogerwerf, A. (1938). “Oedjoeng Koelon, het land der laatste neushoorns op Java”.,

Wereldnieuws en Sport in Beeld., Vol. 15 No. 5.

Hoogerwerf, A. (1950). “Indrukken uit het wildreservaat Udjung Kulon, West Java. Verslag van een reis naar het wildreservaat Udjung-Kulon (van 21 november - 9 december 1950): 30ste dienstrapport”., *Mededelingen van de Nederlandse Commissie voor Internationale Natuurbescherming.*, Vol. 14. No.5.

Hoogerwerf, A. (1952). “Over de uitwerpselen van *Rhinoceros sondaicus* Desm. in het natuurpark Udjung Kulon op Java”., *Majalah Ilmu Indonesia.*, Vol. 108. No. 1.

Hoogerwerf, Andries. 1970. *Udjung Kulon: The Land of the Last Javan Rhinoceros*. Leiden: E. J. Brill.

Hubert, S. Banner. 1927. *Romantic Java as it Was & is*. London: Seely, Service & Co.

Hughes, Donald. (2003). “The Nature of Environment History”, *RHA.*, Vol. 1 No. 1.

Ismu Sutanto Suwelo, Kuncoro D.M., M. Saribin. 1982. *Taman Nasional Ujung Kulon, Sorga Badak Jawa*. Jakarta: Pustaka Jaya.

J. A, Coulet Octave. 1925. *Terres et peuples de Sumatra. Amsterdam*. Amsterdam: Societe D’Edition.

J, Epsen Paul dan Whittaker, Robert. 2002. “Histories of Protected Area Internalization Area: Internationalization of Conservationist Values and Their Adoption in Netherland Indies (Indonesia)”, *Environmet and History*, Vol. 8 No. 6.

J. R, Vernon N, Kisling, 2001. *Zoo and Aquarium History Ancient Animal Collection to Zoological Garden*. London: CRC Press.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

Jagor, F. 1881. *Singapore, Java, Malacca*. Berlin: Verlag Von Julius Springer.

James, Horsburg. 1855. *India Directory or Direction for Salling to and from the East Indies, China, Australia, and the Interjacent Ports*. London: W.M. Hallen.

Je, D.D. de Hollander. 1895. *handleiding bij de beoefening der land- en volkenkunde van Nederlansch Oost-Indië*. Breda: Koninklijke militaire academie.

Jentink, F.A. 1895. *On the Rhinoceros from the East Indian Archipelago*. Leyden: E.J. Brill.

Johann, von Behr. (1669). "Diarium, oder Tagebuch uber dasjenige, so sich zeit einer neun-jährigen Reise zu Wasser und Land" *Urbanus Spaltholzen*, Vol. 1 No. 2.

Junghunn, F. 1866. *licht-en schaduwbeelden uit de binnenlanden van Java, 4th edition*. Amsterdam: F. Gunst.

Junghunn, F. 1867. *Licht-En Schauduwbelden Uit De Binnenlanden van Java*. Amsterdam: F. Gunst.

Junghunn, F. 1858. *Toestand der aangekweekte Kinaboomen op het eiland Java tijdens het bezoek van Zijne Excellentie de Gouverneur Generaal Chs F Pahud, in het laatst der maand July en het begin 1857, kort beschreven*. Batavia : Lange&co.

K. Becker, K. Herter, H. Nachstei. 1926. *Zeitschrift für Säugetierkunde: im Auftrage der Deutschen Gesellschaft für Säugetierkunde*. Berlin: In Kommission bei Dr. W. Stichel.

Kalfl, S. (1928). "Bataviasche wijken (Kleine Boom en Tandjong Priok)", *Indie, geillustreerd weekblad voor Nederland en Kolonien.*, Vol. 9. No. 11.

Kerkhoven, A. R.W. (1916). *De Jachwet, Tijdschrift Binnenlandsch Bestuur.*, No. 49.

Knebell, J. (1898). "Amulettes Javanaises" *tijdschrift voor Indische taal land en volkenkunde*,
Vol 40 No. 3.

Koningsberger, J.C. 1902. *De Zoogdieren van Java*, Batavia: G. Kolff &Co.

Kreemer, J. 1912. *Atjeh: algemeen samenvattend overzicht van land en volk van Atjeh en
onderhoorigheden*, Leiden: E.J. Brill.

Kreemer, J. 1922. *Atjeh: algemeen samenvattend overzicht van land en volk van Atjeh en
onderhoorigheden*. Leiden: E.J. Brill.

Kusendrager, R.J.L. 1842. *Natuur- en aardrijkskundige beschrijving van het eiland Java*.
Gronigen: J. Omkens.

L, V.H. (1927). Een bladzijde uit mijn jachtboek (vervolg)"., *Nederlandsche Jager.*, Vol., 22.
No. 36.

Laufer, Berthold. (1914). "Chinese Clay Figure, Part I Prolegomena on the History of Defensive
Armor", *Field Museum of Natural History*, Vol. XIII No. 2.

Leendert, Cornelis van Der Burg. 1855. *De geneesher in Nederland Indie*. Batavia: Enst&co.

Lekekker, Cornelis. 1916. *Land en Volk van Sumatera*. Leiden: E. J. Brill.

Leydekker, Richard. 1913. *Catalogue of the Ungulate Mamals in the British Museum (National
History)*. London: Printed by order the Trustees.

Loch, W. Charles. (1937). "Rhinceros Soudaniticus: The Javan or Lesser One-horned and its
Geographical Distribution", *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic*, Vol.
XV No. 2.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

Loerzing, J.A. (1917). “De Patocha en zijn omgeving”, *Tropische Natuur.*, Vol. 81. No.

M, Selenka Lenore and Blackenhorn Max. 1911. *Die Pithecanthropus-Schichten auf Java.*

Geologische und paläontologische Ergebnisse der Trinil-Expedition (1907 und 1908),

ausgeführt mit Unterstützung der Akademischen Jubiläumsstiftung der Stadt Berlin und

der Königlich bayerischen Akademi der Wissenschaften. Leipzig: Verlag Von Wilhelm

Engelman.

McCarthy, Joh. F. 2017. *Land and Development in Indonesia.* Singapura: ISEAS Yusof Ishak

Institute.

Milan, Mac. 2014. *A journey to Java.* London: Holden & Hardingham.

Miquell, F.W.T. 1855. *Flora van Nederland Indie.* Amsterdam: Fried Flescher.

Moens, J.L. (1948). “De eenhoorn van Skanda”, *Tijdschrift voor Indische Taal Land en*

Volkenkunde., Vol. 82. No.5.

Moricell, M. Led. 1876. *Voyage en Chocine Pendant Les Annes.* Lyon: H. Geog, Libraire

Editeur.

Muray, Tania Li. (2017). “The Price of Un Freedom: Indonesia’s Colonial and Contemporary

Plantation Labor Regimes” *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 59 No. 2.

Nagel, G.H. 1828. *Schetsen uit mijne Javaansche portefeuille.* Amsterdam: C.G. Sulpkel.

Nawiyanto. (2018). “Nature Conservation in a Frontier Region of Java during the Colonial and

Early Post-Colonial Periods” *Association Archipel.*, Vol. 96 No. 11.

Newman, Edward. 1843. *Natural History (Volume the Twenty First).* London: J.van Hoost.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

P, Groves Colin and Leslie David M. (2011). “Rhinoceros Sondaicus (Perissodactyla: Rhinocerotidae)” *Mammalia Species.*, No.887. Vol. 9.

Pandji Yudistira. 2014. *Sang Pelopor Peranan Dr.S. Kooders dalam Sejarah Perlindungan Alam di Indonesia*. Jakarta: Direktorat Kawasan Konservasi dan Bina Hutan Lindung
Direktorat Jenderal Perlindungan Hutan dan Konservasi Alam Kementerian Kehutanan.

Perelaer, M.T.H. 1898. *Twalf Honderd Pallen door Midden Java*. Breda: Broese & Comp.

Platenl, Met. 1861. *Neêrlands-Oost-Indië. Reizen over Java, Madura, Makasser, Saleijer, Bima, Menado, Sangier-eilanden, Talau-eilanden, Ternate, Batjan, Gilolo en omliggende eilanden, Banda-eilanden, Amboina, Haroekoe, Saparoea, Noussalaut, Zuidkust van Ceram, Boeroe, Boano, Banka, Palembang, Riouw, Benkoelen, Sumatra's West-Kust, Floris, Timor, Rotty, Borneo's West-Kust, en Borneo's Zuid- en Oost-Kust; gedaan gedurende het tijdvak van 1852-1857*. Rooterdam: Te Rotterdam, Bij.

Pujo, Semedi. (2018). “Vanishing Frontiers: a Javanese Plantation Emplacement 1870-2000s”, *Jurnal Humaniora*, Vol.30 No.1.

R, Dove Michael. (2019). “Plants, Politics, and the Imagination over the Past 500 Years in the Indo-Malay Region” *Current Anthropology*, Vol. 60 No. 20.

Reegenven, Jacob. 1754. *The Voyages of Comodore Roggewein, With Three Ships, For the Discovery of Southern Island*. London: Printed for W. Owen, at Horner Head.

Renard, M. 1855. “Notice Sur Batavia Et Les Industries de Java” *Bulletin de la Societe de Geographie*, Vol. No.7.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

Renville, Siagian. 2013. *1830-2012 Evolution and Chronicle Plantation in Indonesia*.

Yogyakarta: Yayasan Cempaka.

Robert, Cribb. (2008). "Conservation in Colonial Indonesia" *International of Journal of Postcolonial Studies*, Vol. 9 No.5.

Rookmaker, Kees. (2005). "A Javan Rhinoceros, *Rhinoceros Sondaicus* in Bali in 1839", *Zoologische Garten*, Vol. 75, No. 2.

Rookmaker, L.C. (1981). "The Type Locality of the Javan Rhinoceros (*Rhinoceros Sondaicus* Desm 1822)" *Zeitschrift für Säugetierkunde* Vol.47. No.2.

Rookmaker, L.C. (1991). "Review of Henri Jacob Victor Sody (1892-1959): his life and work", *Natural History*, Vol. 18, No. 2.

Rookmaker, L.C. 1998. *The Rhinoceros in Captivity*. Amsterdam: SPB Academic Publishing.

Rouffaer, G.P. 1929. "In memoriam: Charles te Mechelen", *Nederlandsch Indie Oud en Nieuw.*, Vol. 2. No. 9.

S, Kalf. (1928). "De jacht in Indie", *Revue der Sporten*. Vol. 12. No. 6.

S, Nawiyanto. 2003. *Agricultural Development in a Frontier Region of Java Besuki, 1870-Early 1990S*. Yogyakarta: Galang Press.

Sarat, Chandra Mitta. (1991). "Breeding of Animal in Captivity" *National Magazine*, Vol. 4, No. 1.

Sartono Kartodidjjo & Djoko Suryo. 1991. *Sejarah Perkebunan Indonesia: Kajian Sosial dan Ekonomi*. Yogyakarta: Aditya Media.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

- Schenkel, R. and Schenkel-Hulliger L. 1969. *The Javan Rhinoceros (R.H. Sondaicus Desmt) in Ujung Kulon Nature Reserve. Its Ecology and Behaviour*. Basel: Basel University Press, 1969.
- Schlegel, H. 1895. *Notes from the Leyden Museum*. Leyden: E.J. Brill.
- Schnekel, R. and Hulliger Schenekel L. (1969). "The Javan Rhinoceros (Rh. sondaicus Desm.) Ujung Kulon Nature Reserve. its Ecology and Behaviour" *Hamburg and Berlin, Paul Parey (Mammalia Depicta)*, Vol. 26., No. 2.
- Sidhart, Chandra and Timothy J. Vogeslang. (1999). "Change and Involution in Sugar Production in Cultivation-System Java, 1840-1870", *The Journal of Economic History*, Vol. 59, No.4.
- Sody, H.J.V. (1936). "Enkele eerste aantekeningen over de sporen der Javaansche zoogdieren", *Tectona.*, Vol.29.
- Sody, H.J.V. (1938). "Over de sporen der Javaansche zoogdieren", *Tectona*, Vol. 30 No. 5.
- Sody, H.J.V. 1938. "Lijst van zoogdieren van Java", *Tectona.*, Vol. 31.
- Sody, H.J.V. 1941. *De Javaansche neushoorn, Rhinoceros sondaicus, historisch en biologisch*", Buitenzorg : Archipel Drukkerij en.
- Steinman, A. (1934). "Welke dieren vindt men op de Boroboedoer en op enkele Hindoe-Javaansche bouwwerken afgebeeld?", *Tropische Natuur.*, Vol. 23. No. 5.
- Thepass, A.H. 1879. *Slangenbett Met Doodelijken Afloop*. Batavia: Lange&co.
- Thomas, Barbour. 1932. The Lesser One Horned Rhinoceros", *Journal of Mammalogy*, Vol. 13, No. 2.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

- Thomas, Bartolini. 1679. *Thomae Bartholini de unicornu observationes novae: secunda editione auctiores & emendatiores editae a filio Casparo Bartholino*. Amstelaedami: Apud J. Henr. Wetstenium.
- Thomas, Horsfield. 1894. *Zoological Researches in Java and the Neighbouring Island*. London: Printed for Kingsbury, Parbury, & Allen.
- Thomas, J. Linblad. (1989). "Economic Aspects of the Dutch Expansion in Indonesia, 1870-1914" *Modern Asian Studies*, Vol. 23, No.1.
- Trense, Wrense. 1989. *The Big Game of the World*. Hamburg: Verlag Paul Parey.
- Tri, Widodo. (2006). "From Dutch Mercantilism to Liberalism: Indonesia Historical Perspective" *Jurnal Ekonomi dan Bisnis Indonesia*, Vol. 21, No. 4.
- Tudgel Colin. 1992. *Last Animal at The Zoo: How Mass Extinction can be Stopped*. London: Hutchinson Radius.
- U, Mamat, Yanto Santosa, Agus Priyono Kartono. 2008. "Analisis Preferensi Habitat Badak Jawa Rhinoceros Sondaicus, Desmarest 1882" *Jurnal Manajemen Hutan Tropika*. Vol. 14, No.3.
- De. Sturler. (1917). "De laatste der mohicanen", *Nederlandsche Jager.*, Vol. 38., No. 19.
- Vagelerl, O. (1926). "Ein neues Grosstier: Rhinoceros sondaicus var. sumatrensis", *Berliner Illustrierte Zeitung.*, Vol.26.
- Van Der Burgh, C.L. 1885. *de Genesher in Nederland Indie*. Batavia: Ernst&Co.
- van Der Chijs M.J.A. 1888. *Nederlandsch-Indies Plakaatboek 1811*. Batavia: Hage M. Nijhoff.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

van Der Hijs, J.A. 1888. *Nederland Indies Plakaatboek 1602-1811*. Batavia: Landsdrukkerij.

van der Kroef, M. Justus (1951), "Indonesia and the Origins of Dutch Colonial Sovereignty",

The Association for Asian Studies, Vol. 10, No. 2.

van Hien, H. A. 1896. *De Javaansche geestenwereld en de betrekking, die tusschen de geesten*

en de zinnelijke wereld bestat verduidelijkt door Petangans of tellingen bij de Javanen in

gebruik. Semarang: G.C.T. van Dorp & Co.

van Leeuwen, W.D. (1933), "Biology of plants and animals occurring in the higher parts of

Mount Pangangro-Gedeh in West Java" *Verhandelingen der Koninklijke Akademie van*

Wetenschappen Vol. 31. No. 1.

van Rees, W.A. 1865. *Herinneringen uit de loopbaan van een Indisch officier*. Batavia: G. Kolf

& co.

van Strein Nico J. & Rookmaker Kees (2010), "The impact of the Krakatoa eruption in 1883 on

the population of *Rhinoceros sondaicus* in Ujung Kulon, with details of rhino

observations from 1857 to 1949" *Journal of Treated Taxa.*, Vol.2, No.1.

van Strien, Nico J. (1982). "Wat is er aan de hand met de Javaanse neushoorn?" *Panda*. Vol.

11., No. 18.

Ver Huell, Q.M.R., *Herinneringen van eene reis naar de Oost-Indie*. Harlem: Vincent Hojies,

1836.

Veth P.J. 1882. *Java ethnologisch, geographicsh, historich*. Harlem : De erven F. Bohn.

Vickers, Adrian. *A History of Modern Indonesia*. Cambridge: Cambridge University Press,

2005.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

von Neuck, Pierre. 1838. *Schetsen van het eiland Java en deszelfs onderscheidene bewoners.*

Amsterdam: J.C. Van Kesteren.

W.F.M, Homme Patric. 1987. *Landscape of Ecology of Ujung Kulon (West Java Indonesia.*

Wageningen: Bibliotiek Landbouw Universitiet.

W.J.S, Poerwadarminta. 1939. *Baoesastra Djawa.* Batavia: J.B Walters Uitgevers Maatschappij

N.V,

Wasino and Nawiyanto. (2017). "Plantation and Peasant Economy in Java, Indonesia: A

Comparative Perspective on Western and Indigenous Enterprise in Jember and

Mangkunegaran during the Colonial Period," *Asian Agri-History*, Vol. 21, No. 1.

Wells, Williams S. 1856. *Chinese Commercial Guide Consisting of a Collection of Details and*

Regulations Respecting Foreign Trade with China. Canton: Printed at the Office of the

Chinese Repository.

William, Thorn Major. 1815. *Memory of the Conquest Java with the Subsequent Operations of*

the British Forces in the Oriental Archipelago. London: Printed for Military.

William, V. Jackson (1896), "On the Date of Zoroaster", *Journal of the American Oriental*

Society Vol.17. No. 7.

Wright, Arnold. 1912. *The Malay Peninsula: A Record of Progress in the Middle east.* London:

T.F. Unwin.

Ziegenblagh B. 1708. *Merckwürdige Nachricht aus Ost-Indien, Welche Zwey Evangelisch-*

Lutherische Prediger, Nahmentlich, Herr Bartholomäus Ziegenbalg, Gebürtig von

Pulsnitz in Meissen, Und Herr Heinrich Plütscho, von Wesenberg in Mecklenburg, so

Perburuan dan Konservasi Badak di Jawa Masa Kolonial 1850-1939

NAUFAN SILMI LUBIS, Dr. Sri Margana. M, Phil.

Universitas Gadjah Mada, 2023 | Diunduh dari <http://etd.repository.ugm.ac.id/>

UNIVERSITAS
GADJAH MADA

von Seiner Königl. Majestät in Dennemarck und Norwegen Den 29. November 1705, aus

Copenhagen nach dero Ost-Indischen Colonie. Leipzig und Frankfurt: am Main,

Joh.Christoph Papen.